

**ІІІ. О.К. НАТАЛЕВИЧ І М.П. КЛЮЧНИК У КОНТЕКСТІ СПІВПРАЦІ
ПОЛТАВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ
ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА**

Борис Год (м. Полтава)

**МИКОЛА ПЕТРОВИЧ КЛЮЧНИК: ЩЕ ОДНА ПОСТАТЬ У МУЗИЧНОМУ
КРАЄЗНАВСТВІ ПОЛТАВЩИНИ**

Микола Петрович Ключник – людина дивовижної долі, про яку до сьогоднішнього дня не опубліковано жодної праці. Маловідомим він був і серед архівних працівників, які довго вагалися підтвердити факт його педагогічної й творчої діяльності у вищих навчальних закладах Полтави.

Доля М.П. Ключника, як і О.К. Наталевич тісно пов'язана з Полтавським педагогічним інститутом, Полтавським музичним училищем і культурно-мистецьким життям Полтавщини 50-70-х років ХХ століття. Дочка Ключника, Людмила, навчалася в класі О.К. Наталевич, а О.К. Наталевич працювала концертмейстером двох хорів, якими керував М.П. Ключник – хором студентів Полтавського музичного училища та хором історико-філологічного факультету Полтавського державного педагогічного інституту. Цей факультет через місяць відзначає століття з дня заснування.

Нещодавно у фондах Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка була знайдена справа М.П. Ключника, датована 1957 роком. Таким чином ми отримали можливість відтворити його творчий шлях, проаналізувати основні віхи його публічного життя.

Народився Микола Петрович 1916 року в селі Залізному на Донеччині в робітничій родині. У 1931 році закінчив семирічну школу й вступив до ФЗУ при Ново-Горяївському заводі, де потім працював слюсарем до 1935 року. Далі навчався на Робфаці при Дніпропетровському залізничному інституті. Тут він розпочав відвідувати гуртки художньої самодіяльності (грав на кобзі й співав під власний акомпанемент). Саме керівники музичних гуртків уперше звернули увагу на музичні здібності молодого особи. За рекомендацією керівництва Робфаку Микола Ключник 1936 року вступив до Київського музичного училища, яке закінчив напередодні Другої світової війни, отримавши кваліфікацію керівника хору та вчителя дитячої музичної школи.

Далі служив у Червоній Армії: спочатку у військах запасу, потім брав активну участь у військових діях у складі 1-го Білоруського фронту

Міжнародні науково-мистецькі читання пам'яті Олени Костянтинівни Наталевич:
до 100-ліття з Дня народження

(1944-1945 рр.). Нагороджений орденом «Червона зірка» та медаллю «За перемогу над Німеччиною».

Захоплення музикою у післявоєнний період ще збільшилося. Незважаючи на те, що Микола Петрович після війни уже мав професійну освіту військового (інтендант запасу), він у 1946 році вступає до Київської державної консерваторії за спеціальністю «хорове диригування», яку успішно закінчив у 1950 році. У консерваторії паралельно навчався грі на народних інструментах – бандурі та домрі.

Кадрова комісія Київської консерваторії запропонувала М.П. Ключнику посаду диригента театру Київської музичної комедії. Це було визнання його студентських успіхів, до якого прагнули всі випускники Київської консерваторії. Як там йому працювалося, нам невідомо, проте вже через три роки він зголосився на запрошення Київського обласного радіо і став його головним звукорежисером. У 1953 році за партійним призначенням Микола Петрович переїхав до Полтави на посаду художнього керівника Полтавської обласної філармонії. Через рік його призначили директором Полтавського державного музичного училища імені М.В. Лисенка, яке він очолював у 1954-1957 роках [2].

У 1957 році на запрошення ректора Полтавського педінституту М.В. Семиволоса М.П. Ключник пов'язує свою подальшу долю з місцевим педагогічним інститутом. Тоді на історико-філологічному факультеті відкрили спеціальність – «російська філологія з музикою». Микола Петрович погодився працювати на кафедрі музики і співів за сумісництвом. Через рік (у 1958 році) Ключник зробив рішучий крок і перейшов на основну роботу до педагогічного інституту спочатку методистом кафедри, а потім його за підтримки ректора його обирають завідувачем кафедри. У Полтавському музичному училищі він продовжував працювати за сумісництвом.

Виходячи зі змісту архівної справи, можна зробити висновок, що до весни 1961 року їхні стосунки із М.В. Семиволосом були найкращими – постійні подяки, грамоти, висока оцінка діяльності Миколи Петровича, визнання його професіоналізму, активної концертної та пропагандистської діяльності. Проте між 18 січня 1961 року (остання подяка, занесена в трудову книжку) і 20 березня того ж року щось відбулося: до М.П. Ключника постійно пред'являлися претензії, його звинуватили у недостатній активності, говорили й про те, що він перестав знаходити спільну мову з колегами, з'явилися скарги на викладача від студентів тощо.

Борис Год. Микола Петрович Ключник: ще одна постать у музичному краєзнавстві Полтавщини

Микола Петрович намагався протистояти цьому тиску, писав листи до партійного керівництва в Москву, де звинувачував М.В. Семиволоса в порушенні ректорських повноважень і нерозумінні лінії Комуністичної партії щодо професійної підготовки музикантів. Реакція ректорату на листи була миттєвою: Миколу Петровича Ключника наказом звільнили з посади, змусивши написати заяву, що починалася словами: «У зв'язку з тими обставинами, що сталися...». Микола Петрович намагався довести свою правоту, повернутися на роботу, писав заяви, обґрунтовані фактами його діяльності, на що М.В. Семиволос відповідав: «Із заявою Ключника ознайомлений». І більше нічого...» [1, с. 17].

Правда на одну поступку ректорат інституту все ж таки пішов Миколі Петровичу: 1969 року переглянули його заяву про звільнення й дозволили переписати «...за власним бажанням»...

Яке підґрунтя мав цей конфлікт, сьогодні сказати важко. Може статися, що М.П. Ключник, людина з консерваторською освітою, був таким же вимогливим до студентів-філологів, як і до студентів музучилища, не враховуючи специфіки навчального закладу. Одна із його учениць, сьогодні доктор педагогічних наук, професор А.М. Бойко так розповідала про ті роки: «На спеціальність «російська філологія з музикою» вступало дуже багато дітей вищого партійного керівництва, яких брали “по дзвінку”, і домогтися від них професіоналізму було практично неможливо. Микола Петрович впадав у відчай. Перший набір філології з музикою був вдалий, а далі ставало все гірше – ні з кого було відбирати хористів за відсутністю голосів і тим більше – бандуристів. Якщо у 1969 році М.П. Ключник був усміхненою, інтелігентною людиною, то на початку 1964 року став як напружений нерв, дуже часто зривався. Студенти відчували, що в нього не все ладиться з керівництвом і почали писати на нього скарги, особливо ті, які постійно пропускали капелу бандуристів, або хор. Хоча зі мною в нього стосунки завжди були дуже хороші, майже дружні. Коли в 1963 році після закінчення інституту я народила дочку, то Микола Петрович разом зі своєю дружиною приїхали мене провідати, привезли подарунки. Його дружина радила мені їсти більше шоколаду, щоб набратися сил. Коли Микола Петрович прощався зі мною, то сказав, що зараз студенток із такими голосами, як у мене, ні в капелі, ні в хорі немає, і сумно зітхнув. Більше нам зустрітися не довелося».

Друга з його колишніх учениць, Лариса Іванівна Семенкіна, колишній викладач дитячої музичної школи №3, ім. Б. Гмирі дуже тепло відзивалася

Міжнародні науково-мистецькі читання пам'яті Олени Костянтинівни Наталевич:
до 100-ліття з Дня народження

про Миколу Петровича. Вона стверджувала, що лише завдяки йому була опанована бандура, потім багато років вона виступала із заслуженою капелою бандуристів. Лариса Іванівна була захоплена творчим дуєтом М.П. Ключника й О.К. Наталевич. Вона розповідала, як Олена Костянтинівна підтримувала й заспокоювала Миколу Петровича в складні моменти перед виступами колективів та після з'ясування стосунків із керівництвом. Вона була його справжньою опорою, а він неодноразово наголошував, що не бачить поряд із собою іншого концертмейстера, окрім Олени Костянтинівни.

Останній документ архівної справи датований 19 лютим 1969 року. У ньому мова йде про зміну наказу №46 від 3 квітня 1964 року. Архівна справа М.П. Ключника закінчилася саме такою інформацією. Але нам відомо, що залишивши Полтавський педагогічний Микола Петрович ще деякий час викладав у Полтавському державному музичному училищі імені М.В. Лисенка, принаймі до 1972 року.

Література:

1. Архів ПНПУ. Ф. Особові справи викладачів. Оп. К2. Спр. Ключник..., 18 арк.зв.
2. Полтавське музичне училище ім. Миколи Лисенка. Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki:В0>

Ірина Цебрій (м. Полтава)

ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ

ОЛЕНИ КОСТЯНТИНІВНИ НАТАЛЕВИЧ У СВІТЛІ ЇЇ СПОГАДІВ

Ми зібралися сьогодні в цьому залі в прекрасну пору «золотої осені», щоб не лише відзначити 95-річний ювілей Є.К. Наталевич, а й осмислити творчий шлях нашого педагога, друга і Вчителя. Вісім років, як її немає з нами, але її образ, її людські, моральні та педагогічні заповіді назавжди залишаться в наших серцях. Сьогодні ми спробуємо оцінити її педагогічний і виконавський досвід, те безцінне, що не повинно безслідно зникнути.

Я дозволю собі, як одна з останніх учениць Олени Костянтинівни, поділитися деякими спогадами про неї.

Перше, про що хочеться сказати, це те, що Олена Костянтинівна була до в найвищому розумінні моральною людиною, авторитетом для всіх, хто її знав. Вона не дозволяла собі ніколи найменших послаблень в сфері